

L'estat, els premis i la cultura catalana

El mes de desembre és prolix en certàmens i afins. M'ha tocat, com cada any, ser jurat de dos premis, el Tasis-Torrent dedicat a la premsa comarcal, i el Xarxa d'assaig a la Nit de Sant Llúcia. Potser la novetat d'aquest 1984 ha estat la presència de la cultura catalana dins els guardons que l'Administració de l'Estat, Ministeri de Cultura, convoca anyalment i on sembla que la sensibilitat del ministre de torn, Solana, i del responsable de l'àrea del llibre, Salinas, han tingut en compte l'aportació que en llengua catalana es realitza habitualment.

El premi de més envergadura en aquest camp estatal és el "Premio Nacional de las Letras Españolas", el de més dotació, el "Cervantes" dedicat a les lletres castellanes i el més tradicional el "Premio Nacional de Literatura". Veus lúcides, especialment des de l'"Avui", "El Temps", etc. han manifestat la paradoxa del mateix enunciat. Com pot ser nacional un premi espanyol on la llengua catalana (i la basca i la gallega) és present?

No és una nació Catalunya? Per tant la solució fàcil, dir-ne senzillament "Premio de las Letras Españolas" —i no només amb una llengua sinó amb totes les oficials— o real "Premio Estatal de las Letras Españolas" té una dimensionalitat significativa de la tolerància envers les altres cultures a la dominant espanyola/castellana.

El Ministeri de Cultura, cas que hagi d'existir donat que si els trasposos són globals la seva missió queda anul·lada per essència, com a la R.F.A. on no hi és, potser perquè a les germaniques terres hi ha un federalisme autèntic i ací una simple descentralització administrativa, s'obre a les altres cultures hispàniques, obre justament els jurats i les obres participants però segueix una visió imperialista del poder, "España es la nación y admitimos otras lenguas en los premios que damos. Somos democráticos".

La realitat vista de la perifèria és notablement diferent. Som contribuents, per tant la nostra contribució financera a l'Administració de l'Estat ha d'estar també compartida per un règim de reciprocitat. És absurd que amb els diners de catalans, bascos i

gallecs s'instauri una prevalència d'una llengua en perjudici de les restants. Uns premis que puguin ser donats a altres llengües a tot de la castellana, són, senzillament, un acte de justícia i que no cal agrair. El dia que els Instituts de batxillerat ensenyin català o basc o galleg a tot l'Estat potser caldrà agrair una sensibilitat nova, ara però se'ns tolera en l'estricta marc territorial i tots els recursos financers de l'Administració de l'Estat vehiculen una sola llengua i una sola cultura, no cal indicar quina és.

Els premis que de Madrid estant van convocant i atorgant són un reflex de la pluralitat lingüística de l'estat espanyol, no de la nació espanyola que no existeix, i cal que siguin convocats en totes les llengües que siguin també divulgats, bases i publicitat, en les llengües de l'estat. La resposta de Foix ha estat elegantment una bufetada a Madrid, no tant eloqüent com la de Pedroló, cas que li haguessin atorgat, que amb les seves declaracions hagués fet una divulgació coherent de les contradiccions presents de les cultures de l'Estat, i, naturalment, no l'hagués acceptat. D'una forma fina i delicada com una metàfora, Foix ha dit que la llengua catalana travessa un moment difícil i delicat —ara que precisament hi ha televisió i ensenyament en la nostra llengua— i que l'import del premi el destina a la cultura catalana. Aquest gest no ha estat massa remarcant ni valorat. Hom dona diners en la majoria dels casos a situacions necessitades —Etiòpia i la fam, Anglaterra i els minaires, Nicaragua i el bloqueig— i no a aspectes prou folgats —la cultura castellana, el Museu del Prado, a "Revista de Occidente"—. A casa nostra la cultura encara és de peatge, no la tenim normalitzada plenament i l'hem de patrocinar col·lectivament amb una quota a part de la reglamentada en les aportacions —directes, indirectes, etc.— a l'Administració de l'Estat. I tot just parlem d'un Museu d'Art Contemporani o constatem l'absència d'una revista teòrica de pensament com l'antiga "Revista de Catalunya". Si ho fem haurà de ser amb diners trets de les aportacions individuals o amb esforços d'unes finances de la Generalitat que no tenen partides destinades en aquestes finalitats però sí conscièn-

cia de les mancances generals per a cobrir.

La cultura catalana no està normalitzada des de Madrid per uns premis oberts. Tret del detall, eloqüent, de l'enunciat del premi "nacional", que confiem es modifiqui, cal fer un plantejament global del que fa Madrid per la cultura catalana. La solució hauria de ser salomònica, el mateix que fa per la cultura castellana que ho faci per la cultura catalana, i per la basca, la gallega etc., només, si es creu procedent, amb un esforç inicial que compensi els anys d'opressió, persecució que ens han convertit en el fill raquític de la mateixa mare mentre el germà, ben peixat, encara és més engreixat. I s'incrementa la racció del fill oprimit o aquest haurà de tocar el dos renegant de la mala mare i del còmplice germà en l'agressió.

L'Administració de l'Estat té legió d'organismes amb fons propis i recursos tècnics impressionants que ni es plantegen que haurien d'utilitzar la llengua catalana. Quants llibres ha editat el "Consejo Superior de Investigaciones Científicas" en llengua catalana dels milers que té en els seus catàlegs? Quantes revistes científiques són en llengua catalana de les dotzenes que edita? Quin és el percentatge de llibres erudits que ha fet la Paraula Viva —editorial estatal— en relació al total de l'Editorial Nacional? A quantes universitats de l'Estat s'ensenya la nostra llengua? Que fa el "Ministerio de Cultura" per la promoció de la nostra cultura als milers de catalans que viuen fora de Catalunya sigui a la resta de l'estat o bé a l'estranger? Quants milions dona en publicitat el "Ministerio" citat a revistes en castellà i quants a les revistes en català? Quants llibres en català compra per a les seves biblioteques? He llegit que un crític volgué saber qui era en Vinyoli i anà a la Biblioteca Nacional —de Madrid, és clar— i per les referències bibliogràfiques es trobà que era un traductor/apuntador de llibres tècnics. No hi havia cap poesia catalana que fou la seva especialitat literària. Potser així ja comencem a entendre els premis estatals com política d'aparador, "nacional" per arrodonir-ho.

Josep M. Figueres
Historiador